

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, доцента Крижановської Олени
Володимирівни на дисертацію Книшова Вадима Петровича на тему
«Імплементация міжнародних стандартів адміністративного судочинства
у законодавство України», подану на здобуття ступеня доктора філософії
галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена поєднанням таких факторів: необхідністю виконання міжнародних зобов'язань України в контексті євроінтеграції; потребою в усуненні прогалин та колізій між національним законодавством і міжнародними стандартами адміністративного судочинства; викликами, що постали перед системою адміністративної юстиції в умовах воєнного стану та необхідністю адаптації стандартів до нових реалій; відсутністю комплексного наукового дослідження, яке б пропонувало конкретні механізми ефективної імплементації міжнародних норм з урахуванням сучасного стану правової системи України.

Вирішення зазначених проблем сприятиме зміцненню верховенства права, підвищенню довіри громадян до судової влади та наближенню України до європейського правового простору, що й свідчить про правильність вибору теми та її науково-практичну значущість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Результати проведеного дослідження узгоджуються з Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, затвердженими Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. Зокрема, робота безпосередньо сприяє реалізації цілі 16 – «Сприяння побудові миролюбного та відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях».

Дисертаційне дослідження виконано в рамках тематики науково-дослідних робіт кафедри адміністративного права і процесу факультету превентивної діяльності та кафедри адміністративно-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ, а саме:

- «Забезпечення прав і свобод людини та громадянина в системі публічного управління» (державний реєстраційний номер 0124U004187);

- «Забезпечення адміністративно-правовими засобами прав і свобод людини і громадянина в Україні» (державний реєстраційний номер 0125U001209).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційному дослідженні, є належним чином обґрунтованими та достовірними. Така якість забезпечується чіткою логічною структурою роботи, послідовним і системним виконанням визначених наукових завдань, кожне з яких спрямоване на поетапне розкриття проблеми імплементації міжнародних стандартів адміністративного судочинства у національне законодавство України.

Обґрунтованість висунутих теоретичних положень досягається завдяки комплексному аналізу існуючих наукових підходів, а також коректному та обґрунтованому застосуванню поліметодологічного інструментарію дослідження. Висновки дисертації ґрунтуються на системному вивченні як українського, так і зарубіжного законодавства в галузі адміністративної юстиції.

Порівняльно-правовий аналіз організації та функціонування адміністративної юстиції дозволив виявити ключові тенденції розвитку цього інституту та науково обґрунтувати можливості адаптивної рецепції найбільш ефективних зарубіжних моделей в умовах українського правопорядку.

Запропоновані рекомендації щодо вдосконалення національного адміністративно-процесуального законодавства безпосередньо впливають із

отриманих теоретичних узагальнень і емпіричних висновків. Вони базуються на всебічному аналізі сучасного стану адміністративного судочинства в Україні, що забезпечує їх високу наукову обґрунтованість, практичну спрямованість та потенційну значущість для подальшої гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами правосуддя.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи. Проведений аналіз дисертаційного дослідження В. Книшова дає підстави стверджувати, що робота є одним із перших комплексних наукових досліджень, присвячених проблемі імплементації міжнародних стандартів адміністративного судочинства в законодавство України. Дисертація ґрунтується на ґрунтовному вивченні передового зарубіжного досвіду організації та функціонування адміністративної юстиції.

У роботі сформульовано низку оригінальних теоретичних положень, а також розроблено науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення чинного національного адміністративно-процесуального законодавства, що мають теоретичне та практичне значення для подальшої гармонізації українського правопорядку з європейськими стандартами правосуддя.

У дисертації вперше:

- здійснено комплексну концептуалізацію чотирьох моделей адміністративного судочинства континентальної правової традиції (Франції, Німеччини, Румунії та Польщі) як єдиного напрямку розвитку, об'єднаного методологічною ідеєю підпорядкування публічної влади праву як практичного втілення принципу правовладдя. Доведено, що дуалістична французька модель, функціонально-правова німецька модель, інтегрована румунська модель та інституційно стабільна, але процесуально гнучка польська модель утворюють спільний тип адміністративної юстиції, ключовими ознаками якого є ефективний судовий контроль за адміністрацією, доктринальна підтримка судової практики та реальне забезпечення прав людини. Обґрунтовано, що ефективність адміністративного судочинства визначається не формою інституційної

організації, а здатністю забезпечувати дієвий судовий контроль та відновлення порушених прав;

- сформульовано та обґрунтовано концепцію трансформації адміністративного судочинства в Україні як доктринального переосмислення природи адміністративної юстиції – від утилітарного механізму формального контролю законності до інституції забезпечення матеріальної справедливості у відносинах між особою та публічною владою. Запропоновано адаптивну рецепцію концептуальних принципів з урахуванням історичної траєкторії розвитку української правової системи, особливостей конституційної архітектури та специфіки адміністративно-правових відносин. Підкреслено, що успішність трансформації залежить не стільки від досконалості нормативних конструкцій, скільки від здатності забезпечити парадигмальний зсув у правосвідомості суддівського корпусу – перехід від успадкованого юридичного позитивізму до ціннісно-орієнтованого правозастосування, де критеріями легітимності владних рішень виступають не лише формальна законність, а й матеріальна справедливість, пропорційність втручання у права особи та обґрунтованість публічного інтересу;

- розроблено та обґрунтовано комплексну модель удосконалення національного адміністративного судочинства, що передбачає інституційну автономність спеціалізованих судів, процесуальну досконалість доказування та мотивування, доктринальну обґрунтованість правозастосування та конституційну пропорційність судового контролю. Модель включає синхронізовану реалізацію восьми взаємопов'язаних напрямів: виокремлення адміністративних судів в окрему судову вертикаль із можливістю створення вузькоспеціалізованих трибуналів; систематизацію процесуального законодавства з уніфікацією стандартів доказування; розвиток доктринальної функції через інституціалізовану взаємодію судів та академічної спільноти; запровадження обов'язкових тлумачень вищої інстанції; імплементацію принципів пропорційності та обґрунтованості як реальних стандартів контролю; формування спеціалізованих палат як перехідного етапу

інституційної реформи; посилення конституційної взаємодії через механізм конституційних винятків; орієнтацію на стандарти ефективного засобу правового захисту.

У дисертації удосконалено:

- систематизацію джерельної бази адміністративної юстиції шляхом виокремлення концептуальних, порівняльних, емпіричних та історичних підходів до пізнання цього явища, виявлення недостатньо досліджених аспектів у розвитку кожної з груп джерел та обґрунтування необхідності інтеграції розрізнених наукових напрямів (від комплексного аналізу й компаративістики до емпіричних досліджень судової практики та історико-правової реконструкції) як підґрунтя для цілісного розуміння адміністративної юстиції як правового феномену, покликаного забезпечувати ефективний контроль за публічною владою та гарантувати реалізацію прав людини у сфері публічного адміністрування;

- наукове розуміння еволюції адміністративного судочинства в системах загального права через формулювання концепції «взаємопов'язаного механізму судового контролю», що інтегрує британські, американські, канадські та австралійські підходи до перевірки адміністративних рішень. Обґрунтовано перехід цих систем від традиційного формально-правового контролю до стандарту демократичної легітимності адміністративного діяння, який охоплює оцінку розумності, добросовісності, пропорційності та обґрунтованості актів публічної влади.

Ці та інші положення свідчать про вагомий внесок дисертаційного дослідження у розвиток теорії адміністративної юстиції та адміністративного процесуального права України.

Наукова і практична цінність дисертації. Наукова та практична цінність дисертаційного дослідження зумовлена можливістю використання його положень, висновків та рекомендацій у низці ключових сфер діяльності:

- науково-дослідній: результати можуть слугувати теоретичною та методологічною основою для подальших досліджень механізмів

імплементатії міжнародних стандартів адміністративного судочинства, зокрема в рамках порівняльно-правового аналізу та вивчення трансформаційних процесів у пострадянських правових системах (акт впровадження результатів дослідження в науково-дослідну діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 14 листопада 2025 року);

- освітній: положення та висновки дисертації можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої юридичної освіти при викладанні навчальних дисциплін адміністративно-правового циклу (акт впровадження результатів дослідження в освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 21 листопада 2025 року);

- правозастосовній: розроблені рекомендації можуть сприяти підвищенню ефективності діяльності адміністративних судів України шляхом посилення судового контролю за діями суб'єктів публічної адміністрації, більш послідовного застосування принципів пропорційності, обґрунтованості та матеріальної справедливості при розгляді адміністративних спорів, а також удосконалення мотивування судових рішень;

- правотворчій: сформульовані пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства можуть бути враховані під час підготовки змін і доповнень до Кодексу адміністративного судочинства України, а також інших нормативно-правових актів, що регулюють організацію, функціонування та процесуальні аспекти адміністративної юстиції в Україні.

Таким чином, одержані результати мають безпосереднє прикладне значення для подальшого розвитку теорії та практики адміністративного судочинства, підвищення якості правосуддя в адміністративних справах та гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами справедливого судового розгляду.

Повнота викладу основних результатів дисертації у опублікованих працях. Основні положення та висновки, викладені у дисертації,

опубліковано у 9 наукових роботах, з яких 4 – статті у фахових виданнях України з права, 1 – наукова стаття у періодичному фаховому виданні іноземної держави, включеному до науково-метричної бази Scopus, 4 – тези доповідей.

Автором визначено особистий внесок у колективній публікації «Ensuring human rights in Ukraine based on the case law of the European Court of Human Rights».

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що включають шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел, 5 додатків.

Структура дисертації побудована логічно і сприяє розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань. Дисертація оформлена відповідно до Вимог оформлення дисертацій, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40.

Анотація дисертації відповідає встановленим вимогам та є узагальненим коротким викладом її основного змісту, в якій представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачем роботу.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертація В. Книшова є самостійним завершеним науковим дослідженням, що містить оригінальний внесок у розвиток правової науки. Основні наукові результати дисертації оприлюднені у фахових наукових виданнях. Роботу виконано державною мовою з дотриманням вимог наукового стилю, усі запозичення оформлено відповідно до чинних нормативних вимог. Поршень принципів академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження.

1. У дисертації активно використовуються такі категорії, як «правовладдя», «матеріальна справедливість», «парадигмальний зсув», однак їх чіткого доктринального визначення у межах роботи, судячи з усього, не

запропоновано, що певною мірою ускладнює оцінку логічної несуперечності авторських положень, адже одні й ті самі терміни в різних контекстах можуть нести різне смислове навантаження. Було б доцільно на початку дослідження сформулювати авторські дефініції цих понять або чітко окреслити, в якому значенні вони використовуються в роботі.

2. Безумовно, теза автора про необхідність переорієнтації судової практики на засади пропорційності та прав людини є слушною та добре обґрунтованою. Проте, на наше переконання, поза увагою залишилося питання інституційного забезпечення цієї трансформації. Варто було б розширити аналіз впливу органів суддівського врядування та спеціалізованих установ на формування професійної культури адміністративних суддів. Деталізація повноважень відповідних національних інституцій у частині впровадження етичних орієнтирів та спеціалізованої підготовки надала б роботі більшої практичної цінності.

3. Дисертаційне дослідження містить низку тверджень про практику вітчизняного адміністративного судочинства – зокрема щодо «надмірного нормативного формалізму» та «процедурного характеру» судового контролю. Ці тези видаються переконливими, однак їх підкріплення конкретним масивом судової практики – кількісним аналізом рішень, моніторинговими даними, результатами вивчення правозастосування – зробило б відповідні висновки більш доказовими та захищеними від можливих заперечень.

Вказані зауваження не впливають на позитивну оцінку дисертації та не знижують її наукової значущості.

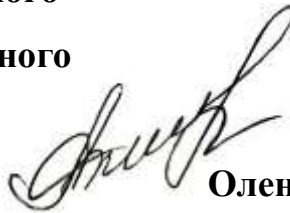
Загальний висновок. Дисертація Книшова Вадима Петровича на тему «Імплементация міжнародних стандартів адміністративного судочинства у законодавство України» є завершеним, самостійним науковим дослідженням із обґрунтованими новими результатами.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради

закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – Книшов Вадим Петрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Рецензент:

**Завідувач кафедри адміністративного
права і процесу Одеського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент**

Олена КРИЖАНОВСЬКА